

Terapia poprzez teatr

„Teatr to o wiele więcej niż teatr” (Jean Duvigrand)

W roku szkolnym 2008/2009 w **Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 w Zamościu** wprowadzono innowacyjną formę grupowej pomocy - zajęcia teatralne, które mają charakter edukacyjno – terapeutyczny. Każdego roku szkolnego prowadzony jest nowy nabór dzieci.

Warunkiem przyjęcia nie są zdolności artystyczne, lecz potrzeba terapii grupowej (w ostatnich latach terapia dotyczy dzieci nieśmiałych), wiek przedszkolny, ustna zgoda wyrażona przez dziecko, deklaracja rodziców dotycząca systematycznego uczestnictwa.

Grupa liczy ok. 10 osób. Zajęcia odbywają się systematycznie – raz w tygodniu. Program grupowych zajęć teatralnych opiera się na diagnozach dzieci.

Przy pierwszych spotkaniach głównym celem jest zawsze integracja grupy, umiejętność współdziałania, przy kolejnych stawiane są cele wiążące się z problemami z jakimi zgłoszono uczestników.

Dzieci korzystają z zasady dobrowolności. Czasami ktoś nie ma ochoty na wykonanie danego zadania i jest to uszanowane przez osoby prowadzące.

Nie obserwuje się jednak dłuższej bierności u żadnego uczestnika. Terapia oparta jest na zabawie, więc daje wiele radości. Zadania są tak dobrane, by pobudzały do odpowiedniej aktywności.

Po każdym zajęciach poszczególne dzieci otrzymują pozytywne werbalne wzmocnienia - doceniany jest ich wysiłek, starania, osiągnięcia. Prowadzący uzyskują natomiast informacje zwrotne od uczestników dotyczące najciekawszych dla nich zadań, czy napotkanych trudności.

Na zakończenie roku szkolnego dokonuje się podsumowania uczestnictwa dzieci w zajęciach (połączone jest ono z rozdaniem dyplomów), a także organizowane jest spotkanie dla rodziców (podczas którego omawiane są efekty pracy, wymieniane są spostrzeżenia).

Pojawić się może pytanie „ **jakie działania teatralne mają charakter terapeutyczny?**”, czy każde przygotowanie do przedstawienia teatralnego, które mamy zaprezentować rodzicom naszych maluchów, czy także starszych dzieci ma cele terapeutyczne? Czy chcemy poprzez taką formę oddziaływać wpływać na rozwój dzieci?

Z pewnością wielu nauczycieli odpowie na te i podobne pytania twierdząco, ale...czy tak zawsze jest? Gdy wnikliwie przyjrzymy się próbom przedstawień nie zawsze padnie twierdząca odpowiedź. Czasami denerwujemy się, że coś jest nie tak, że ktoś nie może nauczyć się roli zgodnie z naszym planem, krytykujemy, podnosimy głos. Niektóre dzieci mogą obawiać się kolejnych prób, żyją w napięciu, obwiniają się, itp.

Po pierwsze: by osiągnąć założone przez nas konkretne cele terapeutyczne musimy zaplanować cykl spotkań. Jednak nie może to być czas przeznaczony na ćwiczenie tekstu, wykonywanego ruchu. Owszem dzieci mogą działać tak, jak my im „podyktujemy”. Będziemy wtedy dumni, że było pięknie, że nie było nawet „wpadek”. Jest zadowolony rodzic, nauczyciel, dyrektor, a także dziecko, bo otrzymało brawa. Dziecko odniosło sukces – to jest bardzo ważne! Ale przecież dzieci zdolne, które najczęściej otrzymują główne role i tak mają wiele okazji do odnoszenia sukcesów. A co z tymi „problemowymi”? Czy mają być ciągle widzami i czy jak zwykle będą kierowane do nich uwagi, a ich rodzice słyszeć będą skargi? Może usłyszymy: „Oni się nie nadają do przedstawień”.

Owszem *nie każdy musi być artystą*, ale...czy oddziaływania poprzez teatr rzeczywiście mają objąć tych małych artystów? Czy o to nam chodzi? Jeśli tak, to co proponujemy innym? Zajęcia teatralne są tylko dla zdolnych?

Cykl spotkań powinien mieć swój schemat. Jeśli chcemy przygotować przedstawienie, zaczniemy od zapoznania dzieci z tematem, wprowadzimy je w dany klimat, zastosujemy już na początku odpowiednie rekwizyty, posłużmy się ewentualnymi materiałami filmowymi, aby rzeczywiście „poczuły” swoje role, aby same mogły stworzyć obraz tych postaci – nie pod nasze dyktando, ale dzięki twórczemu myśleniu. Wtedy działania będą na pewno „rozwijające”.

Dajmy dzieciom szansę wyobrazić sobie wszystkie zawarte w scenariuszu sytuacje. Jeśli odpowiednio poprowadzimy kolejne spotkania będzie to dla nich wielką przygodą. Powinny uzupełniać nasz scenariusz. Nie zapisujemy go od razu ze wszelkimi szczegółami – dajmy mu tylko zarys, by ułatwić dzieciom drogę do twórczych pomysłów.

Na początku mogą mieć trudności, bo nie są nauczone kreatywnego myślenia, ale potem będą wykazywać się zaskakującymi pomysłami. My pomożemy im złożyć je w całość.

Właśnie dlatego musi być to cykl zajęć – od tematu, poprzez wspólne układanie scenariusza (z prezentowaniem postaci) do realizacji scenariusza, występu przed publicznością.

Po drugie: *Zajęcia teatralne wcale nie muszą się wiązać z przygotowywaniem przedstawień. Uczestnicy nie muszą mieć uzdolnień artystycznych.*

Wręcz przeciwnie, zaprosimy na takie zajęcia dzieci „trudne”.

Nasze scenariusze będą wtedy musiały uwzględniać te cele, które założyliśmy sobie opracowując indywidualne programy pracy z poszczególnymi dziećmi.

Może pojawić się pytanie, czy nie lepiej pracować z nimi indywidualnie? Owszem, możemy, ale jak je znowu „wprowadzić” do grupy?

Najlepszym rozwiązaniem jest praca zindywidualizowana w grupie. Przy czym należy też dodać, że grupa nie powinna być zbyt liczna. Oceńmy nasze możliwości „dotarcia” do każdego z uczestników.

Zabawa w teatr jest atrakcyjna dla dzieci, więc nawet tych „trudnych” uczestników możemy pobudzić do odpowiednio ukierunkowanej aktywności.

Czasami chcą zwrócić na siebie uwagę niewłaściwymi zachowaniami, ale mogą przekonać się, że w inny sposób mogą zaistnieć i że to będzie dla nich bardziej „opłacalne”.

Przeanalizujmy z nimi różne sytuacje poprzez zabawę, odgrywanie ról - w taki sposób, by to „poczuli”. Nie tłumaczymy jedynie zasad postępowania, bo pouczanie przynosi często odwrotne skutki.

Po trzecie: na czołowe miejsce podczas naszych zajęć wysuńmy zasadę dobrowolności. Nie przymuszajmy do wykonywania zadań, stwórzmy taki klimat, aby uczestnictwo w nich sprawiało przyjemność.

Po czwarte: nie krytykujmy. Wskazane jest każdorazowe podsumowanie zajęć, podczas którego wzmocnimy pozytywnie każdego z uczestników. Zauważmy nawet najmniejsze osiągnięcia, wysiłek włożony w wykonanie zadań, umiejętność współdziałania, współodpowiedzialności.

Program grupowych zajęć teatralnych o charakterze edukacyjno – terapeutycznym musi być więc oparty na indywidualnych diagnozach . Prowadzący powinien wcześniej mieć możliwość poznania tych dzieci, by określić ich mocne strony i występujące trudności.

Scenariusze zajęć należy dokładnie przemyśleć, by ich realizacja doprowadziła do pożądanych, zamierzonych efektów.

Oceńmy efekty naszej pracy. W rzetelnej ocenie pomocne będą poczynione przez nas obserwacje, a także wypowiedzi uczestników, spostrzeżenia rodziców.

Dla przykładu przedstawię *efekty oddziaływań poprzez zajęcia teatralne w poradni*. Są to spostrzeżenia prowadzącej zajęcia, uczestników i rodziców dzieci objętych grupową terapią:

1. Pełna integracja grupy mimo zróżnicowania wiekowego.
2. Zainteresowanie zajęciami, duża aktywność każdego z uczestników.
3. Powstanie atmosfery wzajemnego zaufania, akceptacji, poczucia bezpieczeństwa.
4. Spontaniczne „występy” osób nieśmiałych.
5. Umiejętność dokonywania wzajemnej pozytywnej oceny.
6. Zmniejszenie stopnia pobudzenia osób z nadpobudliwością ruchową.
7. Zwiększenie swobody, plastyczności ruchów dzieci.
8. Rozwinięcie umiejętności kreatywnego myślenia.
9. Koncentrowanie uwagi na poszczególnych wypowiedziach, umiejętność czekania na udzielenie głosu.
10. Umiejętność czekania na swoją kolej przy wykonywaniu ćwiczeń, koncentrowanie uwagi na czynnościach innych.
11. Przestrzeganie przyjętego regulaminu grupy.
12. Rozwinięcie umiejętności wypowiadania się – pełnymi zdaniami z uzasadnieniem wypowiedzi, bez podnoszenia głosu, przerywania innym.
13. Rozwinięcie umiejętności różnorodnego wykorzystywania prostych rekwizytów – zgodnie z wyobraźnią.

14. Umiejętność kreowania prostych ról, przyjmowanie właściwych postaw wobec innych osób – np. potrzebujących pomocy.
15. Umiejętność analizowania opowiadanych, czytanych zdarzeń, sytuacji.
16. Uwrażliwienie na rytm, muzykę – ilustrowanie ruchem.
17. Różnicowanie mimiki, odczytywanie emocji, określanie przyczyn emocji.
18. Umiejętność określania własnych emocji.

Niech zajęcia teatralne będą świetną zabawą, która jednocześnie będzie tak ukierunkowana, aby dzieci same dochodziły do odpowiednich wniosków, uczyły się pożądanых zachowań, rozwijały swoje umiejętności, wzmacniały u siebie poczucie własnej wartości.

Opracowanie: prowadząca zajęcia teatralne
pedagog Joanna Blaszk